

Posudek oponenta habilitační práce MgA. Martina Černého:

Spolupráce s Ivanem Rajmontem 1998-2015.

Martin Černý předložil habilitační práci podle § 72 odst. 3 písm. d) zákona, tedy jako soubor uměleckých děl. Textovou část habilitační práce představuje kritická reflexe dvaceti scénografických prací, často komplexní scénografie včetně kostýmů, které vznikly ve spolupráci s režisérem Ivanem Rajmontem a zahrnují období od roku 1998, kdy byl habilitant ještě studentem oboru scénografie alternativního a loutkového divadla DAMU až po rok 2015, kdy realizoval svou a Rajmontovu koncepci Goldoniho *Poprasku na laguně* v Liberci včetně režie za těžce nemocného režiséra¹. Těchto dvacet zastavení ukazuje na v mnoha ohledech jedinečné setkání dvou osobností. Martin Černý pojímá každou reflexi zároveň jako lekci, kterou mu udělil život v profesi a spolupráce s merkuriálním režisérem, kterým Ivan byl a formuluje ji jako určité poselství a jím uzavírá každou kapitolu. Jsou to lekce divadelního myšlení a společenské angažovanosti, které přesahují úzce vymezené obory scénografie či režie. Jde o život v divadle a myšlení o divadle a skrze divadlo ve všech jeho aspektech, dramaturgii a herectví nevyjímaje. Jsou to zároveň zastavení na nelehké, pokud nechceme rovnou říci křížové, cestě k tvaru, sdělení, komunikaci, společenskému a duchovnímu přesahu divadla. Martin Černý píše jednoduchým, místy až epigramatickým stylem, který prozrazuje jemný smysl pro humor a nadhled. Někdy lze stěží odlišit věcnou dramaturgickou a scénografickou interpretaci od velmi osobního pohledu na režiséra, například konstatování: *„Šťastné konce s hořkou příchutí byly pro Ivana lákavé a oblíbené. Jako by na štěstí pro něj bylo něco těžko uvěřitelného, bylo to spíš přání, než skutečný stav věcí.“*

Spolupráce s Ivanem Rajmontem nebyla o jednoduchých řešeních. Přinášela protikladné impulsy, velká očekávání a často svízelnou cestu k jejich naplnění. Nikdy ale nešlo o řešení levná, podbízivá či povrchně módní a už vůbec ne spekulativní nebo spektakulární. Ivan Rajmont, tolik zakotvený ve vztahové rovině dramatu, v protikladech, ambivalenci, ironii, sarkasmu a realistické grotesce, byl velmi nejistý, pokud šlo o vizuální styl a jeho inspirace. Jak s jistým povzdechem vzpomíná Martin Černý, jeho rozhodnutí byla často impulsivní, osobní, okamžitá (viz pasáž věnovaná *Žebrácké opeře*). A někde v pozadí se ukrývalo memento praktikáblu: totiž fakt, že Ivan s velkou scénografií vlastně někdy ani pracovat

¹ Komedialní inscenace poté získala cenu pardubického Festivalu smíchu.

nechtěl, rád by si vystačil s praktikáblí a prázdným prostorem. Těžké východisko pro scénografa!

Martin Černý ve svém textu ukazuje, jak dialogická byla povaha jejich vzájemné spolupráce. Sousednost inscenací ukazuje na inspirace, ale také otevírání témat, která Ivana Rajmonta dlouho provázela, dlouho čekala na svou příležitost a na jiná, která zapadla do nastavení doby a jejich souřadnic, aby došlo k mimořádnému setkání, prolnutí, zásahu². Na počátku spolupráce byl mezi režisérem a jeho scénografem generační rozdíl a byl tu také nesouměřitelný rozdíl v divadelních zkušenostech. Martin Černý se ale učil rychle. Jeho talent je jedinečný v tom, jak propojuje znalost detailů svého cechu s hlubokým dramaturgickým a autorským vnímáním. V jeho osobě našel Ivan Rajmont skutečného partnera, schopného mimořádné investice, imaginace a schopnosti dotahovat řešení až s dílenskou precizností, ale též nebojácného soupeřníka, ochotného přesouvat se opravdu vysokou rychlostí mezi Prahou, Brnem, Hradcem a Libercem v ne zcela spolehlivém bílém BMW či absolvovat test realitou v nejstarším ruském divadle v Jaroslavli (autor skromně svou ruskou zkušenost pouze naznačuje, realita byla, pokud vím z Ivanova vyprávění, o poznání divočejší a také heroičtější).

Ve své habilitační práci se autor nevyhýbá ani problematičtým počínům jako byli *Dva vznešení příbuzní*, jeho výběr je tedy skutečně reprezentativní, a ne sebeprezentačně „výběrový“. Pro dramaturga, který šel velký kus cesty s Ivanem Rajmontem a Martinem Černým spolu, je až vzrušující nacházet v habilitační práci dokumentaci inscenačních debat, ze kterých bývá dramaturg často vynechán, byť je součástí inscenačního týmu. Jakoby se dramaturg měl zabývat otázkami „co“ a „proč“, ale „jak“ se ho už tolik netýkalo. Mám na mysli pasáž věnovanou *Coriolanovi*, kdy bych byl býval i trochu polemizoval. I pro scénografa bývá ono „jak“ často věcí kompromisů, z nichž některé jsou dány čistě provozními ohledy a jiné jsou výsledky dialogu s režisérem a jeho inscenačním rukopisem. To vidíme zejména na pasážích věnovaných *Škole pomluv* či *Žebrácké opeře*. Některé postřehy jsou opravdu unikátní, a mají až bizarní konotace: jako blahopřejný telefonát Miloše Zemana Ivanu Rajmontovi k inscenaci *Coriolana* v době, kdy neuspěl v prezidentské volbě. Uvědomoval si pozdější prezident, že Coriolanus byl soudy historiků staven hned vedle Alkibiada, který zradil Athény?!

Práce Martina Černého je v jistém smyslu uměleckou autobiografií, zároveň je cenným zdrojem informací o jedné umělecké etapě Ivana Rajmonta, ale dovolte mi, abych se na závěr

² Neukazují však, jak náročné bylo pro dramaturga najít titul, který by Ivanovi sedl.

zastavil ještě u jejích pedagogických kvalit: Černého lekce jsou stejnou měrou reminiscencí na spolupráci, která se bohužel v roce 2015 náhle uzavřela, jako jsou pedagogickou kazuistikou, která může studentům přiblížit realitu jejich budoucí profese v dramaturgických, provozních i lidských souvislostech. Byť sama zkušenost je nepřenosná, Černého text obsahuje pro vnímavého čtenáře množství informací, které přenosné jsou, a proto je rozhodně lze doporučit k četbě studentům scénografie. Práce je čtivá, autentická a myšlenkově poutivá. Je psána přímočarým upřímným stylem, který srozumitelně komunikuje podstatné a často složité problémy. Není to ale pouze textová část habilitace, která je předmětem tohoto posudku.

Martina Černého si vážím jako člověka jasných, pevných postojů, hlubokého uměleckého prožitku a nevídané umělecko-technické erudice. Měl jsem radost, když před lety začal působit na katedře scénografie, protože jsem přesvědčen, že je osobností, která má schopnost předat budoucí generaci vizuální, technologické, dramaturgické a dialogické myšlení, které jim poskytne stabilní základ pro jejich působení v profesi. Má partnerský vztah ke studentům a dokáže jim během studia nabídnout mimořádné zkušenosti: jako například participaci na malbě opony Stavovského divadla. Jsem rád, že Martin Černý může na katedře scénografie vést další generace budoucích scénografů a může jim zprostředkovat nároky profese od nápadu až po detaily jeho realizace a provést je úskalími, které jsou s nimi spojené.

Rozhodně doporučuji, aby byl habilitantovi udělen titul docent, je nepochybně schopen komplexně garantovat studijní program a splňuje i další nároky spojované s tímto titulem.

V Praze, 10.3. 2024

Prof. Mgr. MgA. Jan Hančil